OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 28.9.2023; Neuvostoraportti; Sisäasiat

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 28.9.2023

Puheenjohtaja antoi tilannekatsauksen EU:n muuttoliike- ja turvapaikkauudistukseen sisältyvien säädösehdotusten käsittelystä. Puheenjohtaja ja komissio vetosivat jäsenmaihin, että vielä avoinna olevaa kriisiasetusta koskeva neuvoston yleisnäkemys saataisiin hyväksyttyä mahdollisimman pian.

Muuttoliikkeen ulkoista ulottuvuutta koskevassa keskustelussa ministerit tukivat puheenjohtajan esittämää siirtymistä reaktiivisesta mallista ennaltaehkäisevään malliin. Kolmansien maiden kanssa tehtävällä kumppanuusyhteistyöllä on ehkäistävä sääntöjenvastaista lähtemistä Eurooppaan ja palautukset on saatava toimimaan. Kumppanuusyhteistyön tulee tarkoittaa perimmäisiin syihin vaikuttamisen ohella erityisesti kolmansien maiden kapasiteettien rakentamista rajavalvonnassa ja ihmissalakuljetuksen torjunnassa. Myös kumppaneiden viisumipolitiikka tulee yhteensovittaa EU:n viisumipolitiikkaan. Ennaltaehkäisevän mallin toteuttaminen edellyttää myös riittävää rahoitusta. Lisäksi puheenvuoroissa korostettiin sisäistä ulottuvuutta eli muuttoliike- ja turvapaikkauudistuksen loppuunsaattamista - toimimaton eurooppalainen turvapaikkajärjestelmä on vetotekijä.

Neuvostossa saavutettiin poliittinen yhteisymmärrys Ukrainasta sotaa pakenevien tilapäisen suojelun jatkamisesta maaliskuuhun 2025 asti. Lisäksi ministereille annettiin tilannekatsaus EU:n ja Ukrainan välisestä sisäisen turvallisuuden vuoropuhelusta.

Ministerit keskustelivat työlounaalla Latinalaisen Amerikan turvallisuusasioista vastaavien ministereiden kanssa yhteistyöstä järjestäytyneen rikollisuuden ja huumekaupan torjumiseksi. Kokouksen yhteydessä annettiin EU:n sisäministereiden ja Latinalaisen Amerikan ministereiden yhteinen julistus.

TORSTAI 28. SYYSKUUTA 2023 (klo 10.00)

SISÄASIAT

1. Muuttoliike- ja turvapaikkasopimus
Tilanneselvitys

Puheenjohtaja antoi suullisen tilannekatsauksen EU:n muuttoliike- ja turvapaikkauudistukseen sisälty-

vien säädösehdotusten käsittelystä. Euroopan parlamentin ja viiden puheenjohtajamaan kontaktiryhmä on sitoutunut yhteisen tiekartan mukaisesti saamaan neuvottelut päätökseen vielä kuluvalla lainsäädäntökaudella. Puheenjohtajan mukaan on saavutettu merkittävää edistymistä, mutta tehtävää on paljon. Sekä puheenjohtaja että komissio vetosivat jäsenmaihin, että vielä avoinna olevaa kriisiasetusta koskeva neuvoston yleisnäkemys saataisiin hyväksyttyä mahdollisimman pian.

2. Yhteistyö Latinalaisen Amerikan kanssa järjestäytyneen rikollisuuden ja huumekaupan torjumiseksi
Tilannekatsaus; 12884/23, 12838/23

Ministerit saivat kokouksessa tilannekatsauksen yhteistyöstä Latinalaisen Amerikan kanssa järjestäytyneen rikollisuuden ja huumekaupan torjumiseksi. Asiasta keskusteltiin työlounaalla, johon osallistuivat myös Latinalaisen Amerikan sisäisen turvallisuuden komiteaan (CLASI) kuuluvien maiden ministerit. Kokouksen yhteydessä annettiin EU:n sisäministereiden ja CLASI:n yhteisjulistus järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja huumekauppaan vastaamiseksi. Julistuksessa korostetaan, että on tehtävä yhteistyötä, jotta voidaan vastata EU:n ja Latinalaisen Amerikan maiden kohtaamiin rikosuhkiin. Lisäksi julistuksessa todetaan, että on muun muassa kehitettävä tehokkaita valmiuksia torjua laitonta huumekauppaa, ihmiskauppaa ja muuttajien salakuljetusta, sekä lisättävä yhteistyötä EU:n ja Latinalaisen Amerikan viranomaisten välillä.

Puheenjohtaja totesi CLASI:n olevan tärkeä kumppani ja yhteistyöjulistuksen helpottavan operatiivista yhteistyötä maaryhmien välillä. Puheenjohtaja pyysi jäsenvaltioita osallistumaan aktiivisesti prosessiin. Tuleva puheenjohtajamaa Belgia jatkaa yhteistyötä omalla kaudellaan. Komissio kertoi, että valmistelussa on järjestäytyneen rikollisuuden vastainen toimintasuunnitelma, jonka yksi osa on satamien turvallisuus.

3. Turvapaikka- ja muuttoliikeasiat: ulkoinen ulottuvuus
Keskustelu; 12990/1/23

Muuttoliikkeen ulkoiseen ulottuvuuteen liittyen keskusteltiin laittoman muuttoliikkeen torjumisesta ja siirtymisestä reaktiivisesta mallista ennaltaehkäisevään malliin. Puheenjohtaja totesi aluksi Lampedusan tilanteen. Keskisellä Välimerellä laittomien maahantulijoiden määrät ovat tuplaantuneet, mutta myös muilla reiteillä tilanne on vakava. EU:n täytyy kyetä parempaan ulkoisessa ulottuvuudessa ja työhön tarvitaan mukaan myös kumppanit. Puheenjohtajan mukaan EU:n tulisi ryhtyä uudenlaisiin aloitteisiin siten, että EU ei vain reagoi asioihin, vaan vaikuttaa proaktiivisesti. Tärkeää on paitsi tyrehdyttää maahanmuuttopainetta, myös vähentää inhimillistä kärsimystä. Tulee pohtia rakenteellisia ratkaisuja. Virastojen ja edustustojen roolia kolmansissa maissa tulee vahvistaa ja lisäksi jäsenmaiden roolia tulee vahvistaa erilaisissa projekteissa kolmansissa maissa.

Komission mukaan yhteistyön noin 25 lähtö- ja kauttakulkumaan kanssa tulee toimia, jotta muuttoliikettä pystytään hallinnoimaan kunnolla EU:n sisällä. Lampedusan tilanteen vuoksi komissio on antanut 10 kohdan ohjelman. Yksi keskeinen kohta ohjelmassa on yhteistyö lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa. Komissio on vieraillut yhdessä Välimeren EU-maiden edustajien kanssa eri Afrikan maissa. Keskusteluissa on tuotu esille, että toimiva yhteistyö on EU-rahoituksen ehto. Lisäksi on pyritty oikaisemaan myyttejä, joita liittyy Eurooppaan pääsyyn. Näihin tulee vastata myös tiedotuskampanjoilla. Komissio korostaa viittä keskeistä oppia: 1) lähtö- ja kauttakulkumaissa toimiminen tehokkaasti edellyttää selkeää, poliittista viestintää, 2) Team Europe -lähestymistapa toimii, 3) yhteistyö palautettavien henkilöiden tunnistamisessa on tärkeää, 4) kumppanimaat ovat valmiita aktiivisesti torjumaan ihmissalakuljetusta; komission puheenjohtaja von der Leyen julisti unionin tilaa koskevassa puheessaan järjestävänsä ihmissalakuljetuksen torjuntaa koskevan kansainvälisen konferenssin, joka on tarkoitus järjestää korkealla tasolla, 5) lailliset väylät ovat kumppanimaille erittäin tärkeä kokonaisuus. EU:n viesti tulee olla, että jos laiton maahanmuutto onnistutaan tyrehdyttämään, EU on valmis työstämään laillisia väyliä.

Komissio totesi myös, että EU:ssa on valtavasti turvapaikanhakijoita, jotka tulevat laillisesti esimerkiksi viisumin avulla tai viisumivapaalta alueelta. Eri keinoin – laillisesti ja laittomasti – EU:n alueelle tulevia tulee tarkastella samanaikaisesti. Edelleen liikkuminen on kasvamaan päin. Komissio korostaa ennaltaehkäisyä ja pitää puheenjohtajan lähestymistapaa hyvänä. Yhteistyötä tehdään myös kansainvälisten kumppaneiden, kuten YK:n ja Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön IOM:n kanssa, jonka kanssa tehdään paljon yhteistyötä vapaaehtoisissa paluissa. Lopuksi komissio nosti esille vielä EU-Turkki-sopimuksen toteuttamisen ja viisumisäännöstön 25a artiklan mukaisen ns. viisumivipuvarren käytön.

Käydyssä keskustelussa ministerit tukivat puheenjohtajan esittämää siirtymistä reaktiivisesta mallista ennaltaehkäisevään malliin. Kolmansien maiden kanssa tehtävällä kumppanuusyhteistyöllä on ehkäistävä sääntöjenvastaista lähtemistä Eurooppaan ja palautukset on saatava toimimaan. Ministerit tarkastelivat kokonaisuutta erityisesti jälleen kriisiytyneen Lampedusan saaren tilanteen valossa, mutta samat tavoitteet on nostettava keskiöön myös muilla reiteillä. Komission 10 kohdan ohjelmaa tuettiin. Kumppanuusyhteistyön tulee tarkoittaa perimmäisiin syihin vaikuttamisen ohella erityisesti kolmansien maiden kapasiteettien rakentamista rajavalvonnassa ja ihmissalakuljetuksen torjunnassa. Myös kumppaneiden viisumipolitiikka tulee yhteensovittaa EU:n viisumipolitiikkaan siten, että turvapaikkajärjestelmän hyväksikäyttö estetään. Kun kaikki tämä saadaan toimimaan, keskustelua laillisista väylistä voidaan syventää. Vuoropuhelun jatkamista ja yhteistyötä Turkin kanssa pidettiin tärkeänä. Myös Tunisia-sopimuksen toimeenpanoa korostettiin ja todettiin, että se voisi toimia mallina myös muiden maiden kohdalla. Tiedotuskampanjat ovat tärkeitä. Muutamissa puheenvuoroissa peräänkuulutettiin myös turvallisten kolmansien maiden konseptia eri ulottuvuuksineen. Ennaltaehkäisevän mallin toteuttaminen edellyttää myös riittävää rahoitusta. Lisäksi puheenvuoroissa korostettiin sisäistä ulottuvuutta eli muuttoliike- ja turvapaikkauudistuksen loppuunsaattamista - toimimaton eurooppalainen turvapaikkajärjestelmä on vetotekijä.

Suomen mukaan ennaltaehkäisevät toimet ovat keskeisiä ulkoisessa ulottuvuudessa. EU:n on rakennettava kestäviä kumppanuuksia, jotta voimme hillitä maahanmuuttopainetta. Yhteisymmärryspöytäkirja Tunisian kanssa on tärkeä ja sen toimeenpanoa on valvottava. Näitä oppeja tulee hyödyntää myös muissa sopimuksissa. Unionin on tärkeää huolehtia vahvoista ulkorajoista. Tarvitaan parempi tilannekuva ja kolmansien maiden suorituskykyjä tulee kehittää. Tarvitaan operatiivista läsnäoloa. Suomi tukee Frontexin kyvykkyyksien täysimääräistä hyödyntämistä kolmansissa maissa. Laittoman maahantulon torjuminen edellyttää, että EU tehostaa yhteistyötä kauttakulku- ja lähtömaissa. Palautukset ovat tärkeitä ja niissä tulee voida hyödyntää kannustimia ja vipuvarsia. Suomi on lisäksi avoin sellaisille EU-toimille, joilla pyritään kehittämään turvapaikkamenettelyn ja kansainvälisen suojelun toteuttamista kolmansissa maissa. Suomi on valmis tutkimaan myös EU:n mahdollisuutta keskeyttää turvapaikkahakemusten käsittely välineellistämistilanteissa, joissa valtion suvereniteetti on uhattuna.

Komissio kiitti lopuksi keskustelusta ja jäsenmaiden tuesta. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kyseessä ei ole vain maahanmuuttoministereiden asia, vaan toimia tarvitaan laajasti eri sektoreilta. Toiseksi ulkoinen ulottuvuus on merkityksellistä vain, jos siinä toimitaan yhtenäisesti. Puheenjohtaja totesi keskustelun osoittaneen, että ennaltaehkäisyyn tulee panostaa. Se on paras tapa torjua laitonta maahanmuuttoa.

4. Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen seuraukset
a) Neuvoston täytäntöönpanopäätös täytäntöönpanopäätöksellä (EU) 2022/382 annetun tilapäisen suojelun jatkamisesta
Poliittinen yhteisymmärrys; 13228/23

Puheenjohtaja totesi, että tilapäisen suojelun mekanismi aktivoitiin alun perin maaliskuussa 2022 Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Nyt komissio ehdottaa sen jatkamista vielä yhdellä vuodella maaliskuuhun 2025 asti. Puheenjohtaja totesi, että tilapäisen suojelun päätöksellä EU-maat ovat pystyneet suojelemaan 4,1 miljoonaa ukrainalaista ja suojelun tarve on pysynyt ennallaan. Jäsenvaltioiden on saatava oikeusvarmuus hyvissä ajoin ja tulee olla myös riittävästi aikaa keskustella toimenpiteistä maaliskuun 2025 jälkeen, kun nykyisen päätöksen mukainen tilapäinen suojelu päättyy.

Komissio piti päätöksen tekemistä suojelun jatkamisesta tärkeänä ja totesi jatkavansa taloudellista tukea. Jos tilapäistä suojelua on tarpeen jatkaa vielä maaliskuun 2025 jälkeen, asiasta keskustellaan yhdessä jäsenmaiden kanssa.

Käydyssä keskustelussa ministerit painottivat tuen osoittamista Ukrainalle. On myös tärkeää antaa varmuutta sekä suojelun kohteille, että viranomaisten työlle tekemällä päätös hyvissä ajoin. Lisäksi on valmisteltava yhteinen EU-tason ratkaisu, kun tilapäinen suojelu päättyy maaliskuussa 2025.

Suomi kiitti komissiota, että se on tuottanut ehdotuksen näin nopealla aikataululla. Tilapäistä suojelua on edelleen jatkettava. Lisäksi on pohdittava mitä tehdään, kun tarvetta tilapäiselle suojelulle ei enää ole. Tähän tarvitaan EU:n yhteinen lähestymistapa.

Puheenjohtaja totesi, että poliittinen yhteisymmärrys tilapäisen suojelun jatkamisesta on saavutettu ja virallinen päätös tehdään juristilingvistien käsittelyn jälkeen.

b) Sisäinen turvallisuus
Tilannekatsaus; 12901/23 EU-R

Neuvostossa annettiin tilannekatsaus EU:n ja Ukrainan välisestä sisäisen turvallisuuden vuoropuhelusta. Vuoropuhelua on käyty Venäjän hyökkäyssodan alusta lähtien ja sen tarkoituksena on vastata sodan aiheuttamiin uhkiin EU:n ja Ukrainan sisäiselle turvallisuudelle. Vuoropuhelussa on esillä erityisesti laiton asekauppa ja rajojen turvallisuuteen liittyvät kysymykset, ja näissä tehdään tiivistä yhteistyötä EU:n ja Ukrainan välillä.

5. Muut asiat
EU:n ja arabimaiden 2. rajaturvallisuuskonferenssi (EABSC 2023) (Porto, 15.-16.11.2023)
Portugalin tiedotusasia; 13013/23

Portugali tiedotti EU:n ja arabimaiden toisesta rajaturvallisuuskonferenssista, joka pidetään Portossa 15.-16.11.2023. Kyseessä on Frontexin käynnistämä rajaturvallisuutta koskeva aloite ja tarkoitus on keskustella rajavalvonnasta sekä ihmiskaupan ja -salakuljetuksen ja muun järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta.

Suomen edustajat
Sisäministeri Mari Rantanen ja SM:n ja EUE:n virkamiehiä

Asiakirjat
Mainittu asiakohdittain

Liitteet

Viite